

Передплата

«РУСЛАНА» вивозить:
в Австрії:

на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
за місяць . . . 1-70 кор.

За границею:

на цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів
або 18 франків

Подвигове число по 10 сот.

РУСЛАНА

«Виреш ми очі і душу ми виреш; а не возьмеш милости і віри не возьмеш,
бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділі і руских свят о 5¹/₂ год. пополудні.

Редакція, адміністрація і експедиція «Руслана» під ч. 1. пл. Дембровського (Хорунщини). Експедиція місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише напередне застереження. — Рекламіди неопечатаніє вільні від порта. — Оголошення звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надсілавім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесення по 30 сот. від стрічки.

Грізна хвиля в Росії.

(+) Внутрішні відносини в Росії стають щораз більше запутані і грізні. До недавна ще опирала самодержавна Росія своє становище на війську, на селянстві і на чиновництві. Японці були першими, що розвіяли мрії про непобориму силу російського війська, а з того часу пішли також бунти в російських полках і на флоті, що підкопали всяку віру в сю наймогутнішу підвалину російської самовлади. Бунт преображенського полку захитав до самого останку сим головним стовпом російської самовлади.

Окрім війська вважала російська самовлада селян, що творять ⁹/₁₀ всего населення в російській царстві, своєю другою могутною підпорою. Одначе хліборобські відносини в Росії дійшли до такого лихого стану, що в 22 губерніях настав там найстрашніший голод. Селянство домагає ся голосно поправи своєї долі, управильнення хліборобських відносин, наділу безземельних або мало-земельних селян землею, а до всего того потреба чимало гроша. Тимчасом фінанси Росії наслідком японської війни і внутрішнього розладу страшно лихі, позаяк на основі власного признання російського міністра скарбу Коковцева мимо французської позички недобір виносить 130 мільонів рублів. Голод, недоля та безземельність жене хліборобів до бунтів і ворохобні, а з хліборобами єднає ся також військо, набране головно з селянських синів і заявляє голосно, що не буде стріляти на зворушених селян. До недавна помагала собі самодержавна Росія тим способом, що підбурювала оден стан проти другого н. пр. робітників проти студентів, робітників і селян проти жидів, а тепер уже і військо не хоче служити орудєм для згноблення голодних зворохоблених хліборобів.

Державна дума домагає ся рішучо полагоди хліборобського питання, рішучого усунення чиновничого міністерства, а покликає з посеред державної думи міністрів. Теперішнє правительтво виробило вправді начерк розвязки хліборобського питання в тім напрямі, як ми недавно звичайно на основі телеграфічних вістей з Петербурга, одначе сей начерк не вдовольняє домагань думи. В думі верховодить тепер сторонництво крайної лівиці, оперте на конституційних демократах, сторонництво народної свободи. Міро-

датні в думі сторонництва домагають ся в справі хліборобській вивласнення, а наслідком того в широких верствах народних попутали ся правні розуміння про земельну власність.

Керманічі Росії бачать тепер, що самодержавна влада не дасть ся ніяк удержати, а навіть Победоносцев, котрий останніми часами знов добив ся великого впливу в найвисших кругах, а також Трепов, дораджували дати відпустку Горемікинові, а покликати до керми конституційне міністерство.

В найвисших кругах одначе панує велика безрадість. Покликувано на пораду до Петербурга російського амбасадора з Берліна гр. Остен-Закена, мав бути покликаний до Петергофу також президент думи Муромцев.

Настала неперечно рішаюча і грізна хвиля для Росії і наколи цар здобуде ся на рішучий крок, покличе конституційне міністерство, котре забезпечить населенню основні горожанські права і свободи, свободу личности, слова і печати, котре возьме ся чим скорше до полагоди хліборобського питання, тоді Росія може ще сим разом спасе ся перед лихом, котре могло би довести до необчислимих наслідків.

Реабілітація Драйфуса.

Француска військова афера, що свого часу наробила була стільки гамору в цілій Європі і завдяки жидівській прасі выросла до розмірів майже міжнародної справи — найшла тепер закінченє у ви-році касаційного трибуналу, яким при-вернено справедливости сьвітлу побіду. Касаційний трибунал зніс вирок воєнного суду в Рен, без переказування справи поновно судови. Тим способом полагодив справу остаточно і дефінітивно. Трибунал увільнив Драйфуса від всяких закидів і заявляє, що засуд Драйфуса був ошибочним і несправедливим.

Читанє вироку і обємних мотивів тревало поверх годину. В сали підчас читаня вироку була присутна родина Драйфуса, полковник Пікард і Йосиф Вайнах. Перший президент трибуналу Бальо-Бопрє відчитав серед глибокої мовчанки в салі вирок і мотиви. Вирок буде надто оголошений в Урядовім Дневнику і 50 інших часонисах, які собі вибере родина Драйфуса.

В парламенті намірили послати доходити консеквенцій увільняючого вироку

в справі Драйфуса, однак се показало ся лишнім, бо правительтво само хоче в сьвітлий спосіб винагородити кривду потерпівшим. Президент кабінету Сарієн заявив інтерпелянтам, що правительтво предложить зараз палаті депутатів про-ект закона, на підставі якого полковник Пікард одержить всякі належні єму права і аванс на генерала бригади, а Драйфус при цілковитій реабілітації стане іменованим шефом швадрони. На се згодили ся дотичні послы занехати інтерпеляції в палаті, але зажадали єще від правительства, щоби заявило, що Драйфус буде іменованим лицарем почетної лєгії, а всі ті офіцири, які брали уділ у фалшивництвах і причинили ся до засуду Драйфуса, стали вичеркнені з листи почетної лєгії. Правительтво згодило ся також на се, щоби вирок касаційного трибуналу був афішований у всіх громадах Франції.

З державної ради.

На вчерашнім засіданю пос. Яворський вніс інтерпеляцію в справі закаузу бережаньским старостою народних віч руских задля виборчої реформи. Палата передискутовала і прийняла послідну групу параграфів промислової новелі з малими змінами в стилізації. Також прийнято виконуючий артикул разом зі спеціальними постановами що до доказу успосібнення в торговельнім промислі в Галичині і на Буковині. Сим полагоджено промислову новелю в другім і третім читаню.

Пристаплено до першого читаня предложеня про удержавленє Північної залізниці. Пос. Д'Ельверт протестує против сего, щоб умираючий парламент на лоб на шию переводив таку фінансово і національно важну справу. Бесідник висказує надію, що мін. Дершата найде досить енергії, щоби відношенє межі зарядом державних залізниць, а приватними залізницями звернути на трактатову і законну основу, від якої тепер віддалює ся. Висказує низкість тариф північної залізниці, яка усуває наглість удержавлення сеї залізниці з економічних зглядів, а з національних се удержавленє вийшло би на некористь Німців. Радить зачекати єще 7 літ з удержавленєм, а на всякий спосіб не полагоджувати єго так нагально, а піддати предложене докладному розслідові. На сїм замкнено засіданє; слідуюче у вівторок.

Отверте письмо до думи проф. І. Радецького.

(Дальше).

Сими днями я вернув з Коломийщини, де бував в різних селах і в горах Гуцулів, бачив тисячі селян на великім просторі в містах і селах, а також на місії у великім селі Космачи; і я з болем серця мушу заявити голосно у всеушлишане, що руский народ в Галичині вироджує ся.

Тяжко бачити тих зморених, блідих, худих, замучених нуждою і голодом селян-робітників; тяжко дивитись на ті запугані рабством і системою отупіня лиць колись свобідних і вродливих людей, котрі тепер тиняють ся по селах, по горах, наче тіни мерців. На лицях у сотень селян нема й сліду самосвідомости і незалежности духа. Все пригноблене і придавлене. Апатія і пригноблене — ось визначні риси темного, в польській неволи вихованого Русина. В тісних, воночких і темних хатах бруд і убожество, а лише зрідка лучають ся хати, що свідчать о зглядній заможности селянина. Повторяю — на всім лежить печать гнету, нужди, неволи і... проклону. Землі у селян чимраз менше, податки чимраз більші, а шинки всюди ростуть, як гриби! У всіх шинках сидять тут Жиди. Що ліпші доми по селах... жидівські. Вся торговля і промисл в руках Жидів. Жиди буквально запоюють, затроюють нещасний руский народ на очах безсильної рускої інтелігенції, котра стає до борби з лихом, але на кождім кроці стрічає перешкоди із сторони Поляків і Жидів. Як на Угорщині, так і в Галичині руский народ запоюють свідомо, щоби зробити его нешкідливим в борбі за свободу і самостійність.

І я питаю себе і питаю вас: що, коли такий «поступ» і така «культура» буде без перешкоди розвивати ся дальше, — що стане ся з руским селянином в сім благодатнім краю?... Що стане ся з Русинами, коли Жиди, як і на Угорщині, стануть, наступати на них еще енергічнійше? Що стане ся з селянами в «свобідній» польській Галичині, знищеними вже й нині?...

На сі питання відповідаю категорично: Русинам грозить очевидна загибель, бо вони стоять над пропастию і спасти їх від загибели не можуть жадні духовні місії. На місії в Космачи тисячі селян Гуцулів слухало проповідий про страшну шкоду алкоголью, а вечером сотні записали ся в жидівських шинках і брали горівку на кредит... І се робить ся на «законній підставі». Не знаю, що скажете ви на ті «політичні» вирахованя братів Поляків і приятелів Жидів. Коли сумніваєтесь, приїздіть до Галичини самі, а переконаєтесь на власні очи!

Ви скажете, що з тим лихом повинна бороти ся вся руска інтелігенція і духовенство. Колиж бо борба духовенства зазядто безсильна і мало успішна, а світська інтелігенція стрічає на кождім кроці перешкоди. Напр. «Січи» організують ся тут для борби з пиянством, пожежами і т. и. Та польська шля-

хта заборонює ті товариства, бо бачить в них небезпеченство для своєї хижачкої «політики»; але самим Полякам позволяє ся на всякі товариства і політичні організації, так що против Русинів напирася з усіх сторін. Полякам вільно все, Русинам не вільно нічого.

Само собою розуміє ся, що селяни бідніють не лиш тому, що пють багато «сивухи», затровоної тютюном і вапном, та фізично і духово занепадають від алкоголью, — їх систематично нищить дуже хитра політика людей, що тайно і явно прагнуть загибели Русинів так само, як Мадяри на Угорщині. Вся ся «економічна система» звернена на те, щоби Русин став бідним, безпомічним і безсильним.

Русинам в Галичині не тільки не дають поважної просьвіти, але упірно хотять лишити їх навіть без початкової науки читаня і писаня. В Галичині тепер є около 67 проц. цілком неграмотних. На місії в Космачи було около пять тисяч селян, Гуцулів і інших. Я спитав компетентних людей, кілько серед того свобідного, поетичного народу може бути грамотних; мені відповіли, що не більше двох сот. Атже се щось страшного! Я запитав Гуцулів, окрјужаючих мене, хто з них уміє читати і писати; і з товпи 30—50 душ похвалило ся грамотностию ледви 4—6. Та що то за грамотність, можна було міркувати по їх лицях, на котрих не було й сліду просьвіти і громадянської свідомости.

Межи Гуцулами лучають ся люди розумні, енергічні, спосібні, розуміючі суспільні і політичні інтереси свого безталанного народу; та се рідкість. І темноту того нещасного, запутаного народу використовує кождий, хто хоче. Дехто говорить тут, що Гуцулови не треба науки і просьвіти — нібито тому, що він живе окремим житєм дикуна; та так говорять або «політики-хижаки» або попросту глупі «добродії» таки із своїх.

Як тут уладжені школи, і яка практикує ся в тих просьвітних заведенях «система», я міг би вказати тьму фактів, але наведу для характеристики лиш два. В Печеніжині, кілько верст від Коломиї, є школа вже 72 роки, а не вийшов ще з неї ні один ученик Русин, котрий міг би піти до учительської семінарії або до гімназії, значить, печеніжинська руска лшкола утримувана руским народом, в котрій господарять і просьвічують брата Поляки, не дала Русиньм ні одного інтелігента! Се факт. В однім великім чисто рускім селі під Станиславовом в двох народних школах, в котрих учать ся самі лиш рускі діти, всі учительки і учителі Поляки та одна Жидівка, хоч селяни просять і домагають ся, щоби їм дано відповіднійших учителів. Дітий в школах буквально калічать. Поляки і Польки (особливо Польки) неволять руских дітий в школі говорити лиш по польски, а декотрі ідуть в своїм фанатизмі так далеко, що вимагають, щоби діти руских селян молили ся Богу лиш по польски, бо руский язык нібито простий і може ображати «пана Бога».

Селяни від такої системи науки і просьвіти стогнуть, протестують, але се нічого не помагає: над протестуючими і «бунтарями» діють ся ще більші насиль-

ства в імя польської свободи і польської «культури». Така то «політика» і система в народній школі під управою Поляків в Галичині, де конституція є лиш для польської шляхти.

(Конець буде).

Школи і курси удержувані Руским Товариством педагогічним у Львові.

І. Приватна женьска семінарія учительска.

В шкільнім році 1905/6 було в трох класах 82 учениць. Вислід класифікації був слідующий:

І. класа: а) першу класу з відзначенем одержали 3 учениці, б) першу класу 25, в) другу класу 2, г) поправку з одного предмету 10, д) некласифікована 1.

II. класа: а) першу класу з відзначенем одержали 4 учениці, б) першу класу 16, в) поправку з одного предмету 8, некласифікована 1.

III. класа: а) першу класу з відзначенем одержали 3 учениці, б) першу класу 2, в) поправку з одного предмету 7.

Разом на 82 учениць у всіх трох класах (I. 41, II. 29, III. 12) одержали: а) першу класу з відзначенем 10, б) першу класу 43, в) другу класу 2, г) поправку з одного предмету 25, а д) некласифіковано 2.

Збір учительської семінарії складав ся в сім році з 20 осіб. В его склад входили учителі й учительки: А. Алискевич, І. Боберський, П. Грнцьовський, о. С. Кархут, Др. В. Коцовський, Др. М. Коцюба (директор), Др. В. Левицкий, Ю. Левицкий, о. Т. Лежогубський, Др. О. Макарушка, С. Матковска, М. Мороз, Др. Е. Озаркевич, Др. Ст. Рудницький, Л. Сальо, Г. Слявічек, К. Ціммерман, О. Чайковский, Л. Яворський.

II. Дівоча пятикласова школа виділова ім. Шевченка з правом публичности.

В шкільнім році 1905/6 було 173 учениць. Вислід класифікації був слідующий:

В I. класі одержали на 49 дівчат: 9 дуже добрий поступ, 10 добрий, 8 достаточний а 12 недостаточний; 5 позволено поправити по фериях один предмет, 1 некласифіковано, а 4 опустило школу.

В II. класі одержали на 35 учениць: 10 дуже добрий поступ, 13 добрий, 5 достаточний, 4 недостаточний, а 3 позволено поправити по фериях оден предмет.

В III. класі одержали на 32 учениць: 15 дуже добрий поступ, 9 добрий, 2 достаточний, 4 недостаточний, а 2 позволено поправити оден предмет по фериях.

В IV. класі одержали на 41 учениць: 11 дуже добрий поступ, 16 добрий, 1 достаточний, 7 недостаточний, а 4 поправку з одного предмету, 2 опустили школу.

В V. кл. одержали на 16 учениць: 13 дуже добрий поступ, 3 добрий.

Разом одержало на 173 учениць: дуже добрий поступ 58, добрий 51, достаточний 16, недостаточний 27, поправку з одного предмету 14, некласифіковано одну, а 6 опустило школу.

Збір учительської виділової школи складав ся в сім році з 19 осіб. В его склад входили учителі й учительки: В. Адриянович, М. Арданіама, О. Бережницка, М. Галіковска, П. Гриньовський, В. Жуковичева, др. В. Коцовський, др. М. Коцюба (директор школи), О. Кулачковска (управителька школи), о. Я. Левицкий, о. Л. Лужицкий, Гр. Мартинюк, Т. Мартиняк, О. Прокешівна, К. Рінглер, Е. Сабатівна, М. Тороньска, О. Тороньска, О. Чайковский.

Шкільний рік закінчив ся в обох школах дня 30. червня. Рано відбуло ся Богослуженє в катедр. церкві св. Юра, відтак отворено в комнатах школи виставу ручних робіт і рисунків учениць семінарії і виділової школи.

Того самого дня о 4. годині по полудни

